

'Als we vandaag weggaan, hebben we niets'

Het desastreuze beleid van Robert Mugabe heeft haar tol geëist. Veel zijn er niet overgebleven: Nederlandse telers in Zimbabwe. Toch blijven enkelen. Ze hebben ook weinig keus, want anders hebben ze niets meer.

Arie-Frans Middelburg
afmiddelburg@hortipoint.nl

Vorig jaar nog gloorde de hoop even. De oppositiepartij Movement for Democratic Change (MDC), onder leiding van Morgan Tsvangirai, won de verkiezingen. Morgen zou alles beter zijn. Zimbabwe met zijn gunstige klimaat, vruchtbare gronden, goedkope arbeid en goede infrastructuur werd mogelijk weer zoals vroeger. Maar die morgen is nog niet gekomen. Zittend president Robert Mugabe en trawanten besloten dat er een tweede verkiezingsronde moest komen. Die ging gepaard met martelingen, moorden en bedreigingen. Zwaar geïntimideerd trok Tsvangirai zich terug.

Het land bevond zich politiek gezien lange tijd in een impasse. Mugabe regeerde door en het land bevond zich steeds verder op het hellende vlak dat in 2000, toen de landonteigeningspolitiek werd ingezet, ontstond. De economie van Zimbabwe is volledig geruïneerd, de inflatie enorm – twee weken terug nog werd een bankbiljet van 100 biljoen Zimbabwaanse dollar in omloop gebracht - en cholera heerst. Onder druk van de internationale gemeenschap kwamen Mugabe en Tsvangirai vorige week tot een vergelijk. Ze vormen een regering van nationale eenheid. Maar of dat de situatie verandert?

In natura betalen

De landonteigeningen hebben ertoe geleid dat het areaal bloemen de afgelopen jaren flink is gekrompen. Een schatting is dat er van de 425 ha roos in 2000 er nog 150 over zijn, en hier en daar staat nog een zomerbloemenkwekerij. In 2001 scoorde Zimbabwe op de Nederlandse veilingen nog een derde plaats bij de importlanden met een omzet van € 67,4 miljoen.

Vorig jaar was dat plaats zeven met € 19,1 miljoen.

Een aantal telers is in Zimbabwe gebleven. In Concession, ten noordoosten van de hoofdstad Harare, staat het 12 ha grote bedrijf, Luxaflor Roses van de familie Ilsink. Ze zitten er al zestien jaar. Ook Aart Nugteren zit al lange tijd in Zimbabwe. Sinds 1986 heeft hij er een vestiging die nu HDC heet, ten noorden van Harare. Het gaat nog om 15 ha rozen en 9 ha zomerbloemen. Eens had hij een groter areaal, maar een aantal kwekerijen werd hem afgenomen. Nugteren noemt de situatie redelijk desperaat, spreekt van acht jaar ellende en schetst een beeld van een land zonder munt met een volledig ingestorte economie. Nugteren: „Zimbabwe is een economisch eiland.” Een vetpot was het niet voor hem de afgelopen jaren. „De export van bloemen is minder dan het geweest is en het inkomen is daar navenant aan. Je gaat hier ook niet even 10 ha bijbouwen, omdat je de kans loopt het morgen kwijt te zijn.”

Ook Robert Ilsink vertelt dat het moeilijk is het bedrijf draaiende te houden. De inflatie is dramatisch en werknemers worden de laatste maanden uitbetaald in natura. „Met de Zimdollar kun je niks meer. Daarom geven we voedselpakketten met daarin ook producten als zeep waarmee de mensen kunnen handelen”, zegt Ilsink. De werknemers accepteren de 'foodpacks', omdat ze weten dat hun werkgever niet anders kan. „Een groot deel van de 350 man werkt al lange tijd voor ons en ze weten dat we er alles aan doen om het voor hen zo goed mogelijk te maken.” Ook de werknemers van Nugteren accepteren de alternatieve betaalwijze. Toch ervaart hij dat het moeilijk is personeel te houden. „Er is onrust en mensen zijn bang. Een aantal is getraumatiseerd. Zeker als er verkiezingen zijn, gaat er een golf van angst en beven door het land.”

Een ander probleem voor de telers is dat de toeleveringsbedrijven uit het land zijn verdwenen. Onder andere kunstmest en bestrijdingsmiddelen moeten uit het buitenland komen. De harde valuta die de export van de bloemen opleveren, worden daarvoor

aangewend. „Het hakt in op de cashflow en het is toch een heel geregeld om de spullen uit Zuid-Afrika te halen”, aldus Nugteren.

Van de cholera-epidemie merken de telers weinig. „Het is meer iets dat rond Harare speelt. Daar zijn geen voorzieningen meer. Ik denk dat hongersnood en aids meer slachtoffers kosten, maar daar wordt nooit over gesproken”, zegt Nugteren. Het transport van de bloemen naar het vliegveld en naar Nederland is overigens geen probleem. Martinair vliegt nog op Zimbabwe.

Niet bedreigend

Nugteren, die in 2003 zijn vrouw en kinderen naar Nederland overbracht, omdat hij de situatie destijds gevaarlijk vond, vindt de situatie niet bedreigend meer. „Ik woon zelf in Harare in een buurt waar de dagelijkse ellende niet duidelijk zichtbaar is.” Hij voegt eraan toe dat de agressie georganiseerd plaatsvindt. „Het gebeurt niet spontaan. De agressie richt zich op politieke tegenstanders.”

Danny Zandbergen van Global Flower Trading in Rijnsburg, die bloemen in Zimbabwe koopt, zegt ook totaal geen dreiging te voelen tijdens zijn driejaarlijkse bezoeken aan het land. „Zolang je je niet met politiek bemoeit, zit je hier veilig. Juist degenen die politiek actief waren, zijn het land uitgejaagd. Mugabe is niet dom. Hij heeft de bloementelers nodig. Zij zorgen ervoor dat er harde valuta het land binnenkomen.” Zandbergen doet zaken met vijftien telers. Dat waren er voordat de landonteigeningspolitiek een schaduw over het land wierp, veel meer.

Ilsink en Nugteren zijn niet bang dat ze hun farms kwijtraken. Ilsink wijst op een bilateraal verdrag tussen Zimbabwe en Nederland, waarin de landen overeengekomen zijn dat Nederlandse bedrijven die samenwerken met een lokale partner, niet geconfisqueerd mogen worden. De familie Ilsink heeft een joint venture met een beursgenoteerd Zimbabwaans bedrijf en Nugteren heeft aandelen afgegeven aan Zimbabwaanse vrienden.

Het is volgens Rob Koning van Marginpar, dat de kwekerij in Zimbabwe in 2005 sloot omdat het er geen brood meer in zag, een absolute voorwaarde om door te kunnen blijven gaan in het Afrikaanse land. Marginpar doet nog wel zaken met boeren die ook bloemen telen. Ooit verhandelde het de bloemen van 25 Zimbabwaanse telers van Engelse origine. Nu zijn dat er nog maar zeven.

'We blijven daar'

Ilsink en Nugteren zeggen in Zimbabwe te blijven. Eigenlijk hebben ze ook niet veel keus. Ilsink: „Als we vandaag weggaan, hebben we niets. We proberen zo goed en zo kwaad als het kan door te gaan.” En Nugteren: „Mocht het goedkomen, dan zitten we hier gewoon goed.” Nugteren is hoopvol gestemd. Hij dicht de aanstichter van de ellende, Robert Mugabe, niet het eeuwige leven toe. Binnen nu en vijf jaar zal alles anders zijn. Of Mugabe (in februari wordt

Werknemers van Luxaflor Roses pakken rozen in. Door de enorme inflatie worden ze in voedselpakketten uitbetaald.

hij 85 jaar) sterft, of de bevolking komt in opstand. Dan kan het worden als vóór 2000. En over de samenwerking tussen Mugabe en Tsvangirai: „Het zal beter gaan. Hoeveel beter hangt af van de steun van de rest van de wereld.” Zandbergen verwacht weinig van de samenwerking. „Het hangt af van het aantal belangrijke posten dat de MDC krijgt. Tot nu toe schepte Mugabe de oppositie af met 'wisselgeld-functies'. Eerlijk gezegd heb ik niet veel hoop dat er veel zal veranderen. Grote veranderingen kunnen pas worden doorgevoerd als Mugabe helemaal van het toneel verdwijnt.”

Rob Koning is ook niet hoopvol. „Nee, ik heb lang hoop gehad, maar ik zie het niet veranderen. Het wordt eerder slechter dan beter.” Hij geeft aan dat Mugabe niet in zijn eentje het probleem vormt. „Hij wordt in het zadel gehouden door een kring boeven.” Een opstand verwacht hij ook niet. „Ik heb er veel over gesproken met Zimbabwanen. Het zit niet in hun aard om in opstand te komen. Ze zijn er te vredelievend voor en te bang. De enige die wat kan doen, is de mogelijk nieuwe president van Zuid-Afrika, Jacob Zuma. Als die heel veel druk zet, dan kan er verandering komen.” En net als Zandbergen zegt hij: „Ik denk ook dat een samenwerking tussen Mugabe en Tsvangirai alleen effect heeft wanneer de MDC ook echt macht krijgt. Mugabe heeft tot nu toe zich niet bereid getoond om een deel van de macht over politiek en leger af te staan. Mocht hij dit wel doen is er wellicht hoop. Maar het blijft Afrikaanse politiek en deze is helaas moeilijk te doorgronden.”

Samenvatting

De politieke en economische situatie heeft de tuinbouw in Zimbabwe geen goed gedaan. De weinige telers die er nog zijn, hebben last van de inflatie en hebben geen ruimte voor investeringen. Het wachten is op een ander regime en hulp uit het buitenland.

De afgelopen jaren hebben telers in Zimbabwe weinig geïnvesteerd in opstanden.

